

АНОТАЦІЯ

Филипець О.З. **Мовний автостереотип поляка і гетеростереотип українця в середовищі студентської молоді Польщі (на матеріалі анкетування 2018–2020 років).** – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 03 «Гуманітарні науки» зі спеціальності 035 «Філологія». – Львівський національний університет імені Івана Франка, Львів, 2024.

Динаміка польсько-українських контактів на всіх рівнях – від міжнародного до міжособистісного – сприяє розвитку стереотипних уявлень про два народи. Актуальність дослідження мотивовано потребою комплексного вивчення автостереотипних рис поляка і гетеростереотипних рис українця в середовищі польської студентської молоді на репрезентативному фактичному матеріалі. Мета дисертації – дослідити сучасний (2018–2020 років) мовний автостереотип поляка й гетеростереотип українця в колективній свідомості сучасної студентської молоді Польщі. Об'єктом дослідження є стереотипні риси поляка й українця в колективній свідомості студентів польських університетів, а предметом – мовний автостереотип поляка та гетеростереотип українця як складових мовної картини світу студентської молоді сучасної Польщі. Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що вперше в українському й польському мовознавстві на матеріалі великого за обсягом анонімного анкетування здійснено комплексний аналіз автостереотипу поляка і гетеростереотипу українця в колективній свідомості студентів закладів вищої освіти сучасної Польщі (на матеріалі анкетування 2018–2020 років) й зіставлено згадані стереотипи. Уперше проаналізовано образи «типового», «справжнього» й «ідеального» поляка й українця як трьох варіантів стереотипу. На основі аналізу авто- і гетеростереотипів поляка й українця засвідчено ціннісні орієнтири сучасної польської молоді щодо представників своєї та української національностей.

Теоретико-методологічне підґрунтя дослідження становлять передусім праці етнолінгвістів люблінської і вроцлавської школи вивчення стереотипів як складових мовної картини світу й інших мовознавців, які займалися дослідженням стереотипних уявлень (Є. Бартмінського, С. Небжеговської-Бартмінської, В. Пісарека, К. Пісаркової, Р. Токарського, В. Хлебди, Я. Анусевича та ін.). Дослідження виконано на основі проведеного в 2018–2020 рр. анкетування 1195 студентів гуманітарних спеціальностей із 8-ми польських університетів: Жешівського (197 респондентів), Лодзького (197), Університету Миколая Коперника в Торуні (166), Університету ім. Адама Міцкевича в Познані (140), Вроцлавського (140), Силезького (128), Ягеллонського (117) університетів та Університету ім. Марії Кюрі-Скłodовської в Любліні (110). Матеріалом дослідження стали 20782 одиниці (13201 – для характеристики поляка і 7581 – українця) – лексеми, словосполучення, усталені сполуки різного ступеня семантичної зрощеності, речення, невеликі тексти (наприклад, анекдоти) з 2390 анкет, 1195 з яких присвячено автостереотипові поляка і 1195 – гетеростереотипові українця. У дисертації підтверджено доцільність залучення даних анкетування як інструменту виявлення мовних стереотипів серед соціально однорідної і кількісно репрезентативної (не менше 100 осіб із одного осередка) групи респондентів.

Проаналізовано психологічний, соціологічний і лінгвістичний підходи до розуміння терміна «стереотип» і прийнято його семантико-формальне трактування як сукупності суб'єктивно детермінованих уявлень про предмет, що включає в себе описові й оцінні риси, а також такі, що є результатом інтерпретації дійсності в рамках пізнавальних суспільних моделей. З'ясовано, що стереотип не обмежується негативними рисами як складовими упередження, а містить емоційну характеристику та нейтральні, категорійні риси об'єкта, які формують його образ у свідомості пересічного носія мови. Представлено відмінності терміна «стереотип» від поширених у когнітивній етнолінгвістиці термінів «поняття», «концепт», «прототип». Порушено проблему категоризації як механізму впорядкування знань про позамовну дійсність, яка найповніше відображається в максимальних дефініціях слів, серед яких – когнітивна

дефініція й експлікація понять. Окреслено теорії класичної (логічної) та натуральної (прототипної) категоризації. Проаналізовано сутність відкритого характеру значення слова.

Досліджено студентські дефініції і відповідники етнонімів *Polak* і *Ukrainiec*; виявлено риси «типового», «справжнього» й «ідеального» поляка й асоційовані з представниками згаданих національностей «предмети» (в широкому розумінні); простежено риси поляка й українця на основі фразематичних одиниць й анекдотів. На підставі студентських дефініцій слів *Polak* і *Ukrainiec* встановлено категоризації цих етнонімів: географічну, політичну, етнічну, культурну, суспільну, самоідентифікацію, комунікативно-психічну, мовну та національну. На основі студентських дефініцій при автостереотипному підході поляк – це особа, яка народилася, проживає в Польщі і має польське походження, національність, є громадянином Польщі, це європеєць, слов'янин, особа, що декларує свою належність до польського народу, відчуває глибокий зв'язок із Польщею й ідентифікує себе як поляк, шанує й культивує польські традиції і культуру. Гетеростереотипна перспектива студентських дефініцій показує, що українець – це особа, що народилася, проживає в Україні, є сусідом поляків, має українське громадянство й національність, походить з України, є гордим за своє походження, розмовляє українською мовою, ідентифікує себе з українським народом і виражає зв'язок із Україною, є патріотом, декларує своє патріотичне ставлення до українських традицій, культури, є прив'язаним до своєї батьківщини, часто в Польщі є студентом. Виявлено відповідники етнонімів *Polak* та *Ukrainiec* і їх категоризації: географічну, політичну, етнічну, культурну, суспільну, самоідентифікацію, комунікативно-психічну, мовну та національну. На позначення поляка студентська молодь пропонує переважно назви: *cebulak*, *cebula*, *Polaczek - cebulaczek*, *Janusz i Grażyna*, *Seba*, *Karyna*, *Dżesika*, *Polonus*, *Polonia*, *brat*, *sąsiad*, *nosacz*, *sąsiad*, *patriota*, *orzeł*, *biało-czerwony*, *obywatel Polski*, *złodziej*, *rodak*, *nasz*, *swój*, *Lach*, *Lechita*. Серед студентських номінацій українця найчастішими є: *sąsiad*, *kijowianin*, *obcokrajowiec*, *cudzy*, *obywatel Ukrainy*,

banderowiec, upowiec, emigrant, uchodźca, pracownik, człowiek, mężczyzna, brat, Sasza. Rusin, Rusek, ruski, kozak, Słowianin, mieszkaniec Kresów, szoszon.

Риси «типового», «справжнього», «ідеального» поляка й українця та риси, виокремлені на основі характерних для поляка й українця «предметів» – асоціацій, фразематичних одиниць й анекдотів про поляка й українця, творять лексико-семантичні групи («аспекти»), що відображають спосіб інтерпретації певного сегмента позамовної дійсності. В образах «типового», «справжнього», «ідеального» поляка й українця виокремлено комунікативно-психічний, політичний, суспільний, культурний аспекти та аспект «зовнішній вигляд». Стереотип «справжнього» поляка й українця коливається між образом «типового» й «ідеального» репрезентантів відповідної національності. Стереотип «справжнього» поляка крізь призму виявлених аспектів корелює між стереотипами «типового» й «ідеального» репрезентанта, однак домінує в ньому елемент бажаності й зразковості. Стереотип «ідеального» поляка базується на позитивних рисах зі стереотипу «типового», а також є опозицією до негативних рис «типового» поляка. У світлі комунікативно-психічного аспекту «справжній» українець більшою мірою відповідає «типовому», ніж «ідеальному». Крізь призму суспільного, політичного, культурного аспектів та «зовнішнього вигляду» стереотип «справжнього» українця частіше тяжіє до уявлень про «ідеального» представника, адже містить більше одиниць – експонентів однієї риси, а також маркери ідеальності й бажаності (заперечні речення, речення із компонентом «*powinien*»). Модель «ідеального» представника української національності в межах комунікативно-психічного, політичного, культурного, суспільного аспектів і аспекту «зовнішній вигляд» частково опирається на позитивні риси із образу «типового» українця і містить деякі опозиційні риси до негативних ознак із варіанта «типового».

Виявлено автостереотип поляка й гетеростереотип українця на основі назв характерних для них «предметів» крізь призму політичного, суспільного, культурного, кулінарного, побутового аспектів та аспектів «зовнішній вигляд» і «матеріальні цінності». У мовній картині світу студентів із поляком асоціюються

(у послідовності спадання кількості фіксацій відповідних назв): герб, біло-червоний прапор, спортивний костюм, босоніжки зі шкарпетками, пакет із мережі магазинів «Бедронка», вуса, великий пивний живіт, польські національні страви бігос і журек, вареники, відбивна, квашені огірки, бульйон, пиво, горілка, автомобіль «Пассат». Гетеростереотип українця в колективній свідомості студентів формують такі асоціації: народне вбрання, вишиванка, вінок, спортивний костюм, фірмовий і брендовий одяг, хутро, валіза, наплічник, робітниче вбрання, кросівки, коралі, український борщ, вареники, пельмені, солодоші, українські цукерки, цукерки «Корівка», халва, шоколад «Рошен», сало, алкоголь, горілка, синьо-жовтий прапор, гімн, національний герб, Карта поляка.

Фразематичні одиниці на позначення поляка відсилають до комунікативно-психічного, суспільного, культурного, політичного аспектів, а одиниці на позначення українця – ще й додатково до кулінарного. За даними аналізу сучасних фразематичних одиниць поляк: уміє вчитися на своїх помилках і є умілим, знає польську мову, є хоробрим, нестабільним у поглядах, відкритим, недолугим, гостинним, скупим, лицарем і шляхтичем. Засвідчено нечіткість і плинність меж аспектів, що зумовлює взаємонакладання їхніх периферійних зон. Зіставний аналіз авто- і гетеростереотипних уявлень дає змогу з'ясувати, що однаковими для поляка і українця є уявлення про них як мешканців, громадян, відповідно, Польщі й України, патріотів, слов'ян і європейців. Для двох аналізованих національностей виявлено традиційні стереотипи: поляка – католика, шляхтича, лицаря, а українця – православного, бандерівця, упівця, козака. Сприйняття поляка й українця в колективній свідомості польської молоді пов'язано із росією, однак ремарки анкетованих засвідчують помилковість і невідповідність цих асоціацій. У свідомості студентської молоді Польщі українець постає як заробітчанин, робітник, дешева робоча сила, а також як студент, друг, брат, союзник і колега, який навчається в Польщі за програмою академічної мобільності «Еразмус». З поляком студенти асоціюють поширені в польській лінгвокультурі метафори: *Janusz i Grażyna*, *Polaczek-cebulaczek*, *cebula*. Засвідчено закорінену в ментальності польської молоді бінарну опозицію

«свій – чужий», крізь призму якої поляка окреслено як свого, нашого, а українця як іноземця, чужого. При гетеростереотипному підході перцепція українця відбувається у світлі категорій «Захід – Схід» як людини зі сходу. Простежено ціннісні орієнтири, за допомогою яких студентська молодь окреслює представників своєї й української національностей. Так, у ментальності сучасної польської молоді закріплено такі цінності: толерантність, чесність, приємність, увічливість, щирість, веселість, приязність, готовність допомогти, доброзичливість, умілість, освіченість, бажання розвиватися, культурність, родинність, гостинність, працьовитість. Серед цінностей польської молоді є знання польської мови й історії, турбота й повага до історії, культури, які, на думку, респондентів, повинні характеризувати також представників інших національностей. На основі анкетування простежено кореляцію географічного розташування носіїв мови зі специфікою стереотипів поляка й українця як складових студентської мовної картини світу. Виявлено, що географічне розташування міст Польщі щодо кордону з Україною зумовило частішу появу серед люблінських і жешівських студентів окреслень українця як сусіда, «шошона», асоційованих із українцем назв солодоців (*cukierki «Krówki», chałwa, słodycze*), рис «схильність до скарг, нарікання», «заздрість». Детермінація географічним чинником автостереотипних уявлень виявляється на підставі асоційованих із поляком назв страв, що є характерними для тих міст, з яких походять респонденти (цибуляник із Любліна, рогалик Святого Марціна з Познані тощо).

Еволюція стереотипних уявлень зумовлена суспільно-політичними чинниками. За результатами попередніх досліджень автостереотипу поляка 1990 та 2000 років домінують політичний і культурний аспекти, у світлі яких поляк є патріотом, прив'язаним до культури, характеризується солідарністю, є ідеалістом, але водночас поляк є контрабандистом, торговцем. Натомість на підставі даних анкетування 2018–2020 років не виявлено стереотипних рис поляка як ідеаліста, солідарної людини, контрабандиста, торговця. У сучасних дослідженнях, на противагу попередньому в 2009 році, не виокремлено гетеростереотипу

українця – землероба, торговця, українки як жінки легкої поведінки, не асоціюються з українцем Помаранчева революція і президент України В. Ющенко. Реконструкція сучасних мовних авто- і гетеростереотипу поляка й українця дає можливість простежити перепрофілювання студентських уявлень у бік комунікативно-психічного й суспільного аспектів.

Ключові слова: стереотип, мовна картина світу, зіставний аналіз, дефініція, категоризація, семантика, фразематична одиниця, цінності, асоціації, анкетування, польська мова, варіантність, ментальність, колективна мовна свідомість.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Дика (Филипець) О. Стереотипні риси сучасного українця у свідомості молодих поляків (на матеріалі анкетної когнітивної дефініції). *Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур. Пам'яті ак. Л. Булаховського: збірник наукових праць*. Київ, 2018. Вип. 33. С. 24–34.

2. Филипець О. Автостереотипні риси поляка в анекдотах (на матеріалі анкетування студентської молоді Польщі). *Вісник Запорізького національного університету. Філологічні науки*. Запоріжжя, 2021. № 2. С. 134–142.

3. Филипець О. Способи категоризації етноніма поляк у «інтерпретаціях» студентів Сілезького університету. *Закарпатські філологічні студії*. Ужгород, 2020. № 14. (1). С. 42–48.

4. Филипець О. Стереотип поляка в сучасній польській фразематиці (на основі анкетування студентів польських вишів). *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Дрогобич, 2023. Т. 3. № 65. С. 181–188.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

5. Филипец О. Автостереотип поляка і гетеростереотип українця у середовищі торунських студентів. *Z bliska i z daleka. Język polski w badaniach językoznawców łwowskich i toruńskich* / Pod red. M. Gębki-Wolak, A. Krawczuk, Toruń, 2019. S. 217–234.

6. Филипец О. Етностереотипні уявлення про поляка та українця серед студентів Жешівського університету (крізь призму асоціацій із предметами). *Zeszyt Naukowy Prac Ukrainoznawczych*. 2019. № 3. S. 155–165.

7. Филипец О. «Типовий» і «справжній» українець у мовній свідомості студентів Ягеллонського університету. *Полоністика у світлі традицій і викликів сучасності. Збірник праць з нагоди п'ятнадцятиліття кафедри польської філології Львівського національного університету імені Івана Франка* / За ред. І. Бундзи, А. Кравчук. Київ, 2021. С. 143–156.

8. Fyłypiec O. Jak studenci nazywają Ukraińca i Polaka (na materiale danych ankietowych z ośmiu polskich uniwersytetów). *Słowo. Studia językoznawcze*. Rzeszów, 2020. ¹ 11. S. 93–108.

9. Fyłypiec O. Najnowszy stereotyp Ukraińca w środowisku studentów poznańskich i lubelskich. *Poznańskie Studia Polonistyczne. Seria Językoznawcza*. Poznań, 2020. T. 27. №1. S. 45–60.

10. Fyłypiec O. Stereotypowe cechy «wzorcowego» Polaka i Ukraińca w kręgu wartości współczesnej młodzieży w Polsce. *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio N, Educatio Nova*. Lublin, 2021. T. 6. №1. S. 425–445.

11. Fyłypiec O. Współczesny stereotyp Polaka i Ukraińca: wizja studentów łódzkich (na podstawie badań ankietowych). *Acta Universitatis Lodzensis. Kształcenie Polonistyczne Cudzoziemców*. Łódź, 2020. № 27. S. 111–131.

ANNOTATION

Fylypets O.Z. **The linguistic self-stereotype of a Pole and the hetero-stereotype of a Ukrainian among Polish students (based on the 2018–2020 survey).** – Qualification research work presented as a manuscript.

Thesis for the Doctor of Philosophy degree in the field of knowledge 03 "Humanities" in the specialty 035 "Philology". – Ivan Franko National University of Lviv, Lviv, 2024.

The dynamics of Polish-Ukrainian contacts at all levels - from international to interpersonal – contribute to the development of stereotyped ideas about the two peoples. The study's relevance is motivated by the need for a comprehensive survey of the self-stereotypical features of a Pole and hetero-stereotypical features of a Ukrainian among Polish student youth on representative factual material. The thesis aims to investigate the modern (2018–2020) linguistic self-stereotype of a Pole and the hetero-stereotype of a Ukrainian in the collective consciousness of contemporary student youth in Poland. The object of the research is stereotypical features of Poles and Ukrainians in the collective consciousness of Polish university students, and the subject is the linguistic self-stereotype of a Pole and the hetero-stereotype of a Ukrainian as components of the language picture of the world among student youth in modern Poland. The scientific novelty of the obtained results lies in the fact that for the first time in Ukrainian and Polish linguistics, a comprehensive analysis of the self-stereotype of a Pole and the hetero-stereotype of a Ukrainian in the collective consciousness of students of higher education institutions in modern Poland was carried out based on a large-scale anonymous questionnaire (based on surveys from 2018-2020) and compared mentioned stereotypes. For the first time, the images of the "typical", "real", and "ideal" Poles and Ukrainians were analyzed as three versions of the stereotype. Based on the analysis of the self- and hetero-stereotypes of Poles and

Ukrainians, the value orientations of modern Polish youth towards representatives of their own and Ukrainian nationalities have been stated.

The theoretical and methodological basis of the research is primarily the works of ethnolinguists at the Lublin and Wrocław schools of studying stereotypes as components of the linguistic picture of the world and other linguists who were engaged in the study of stereotypical representations (J. Bartmiński, S. Niebzhogovska-Bartmin'ska, V. Pisarek, K. Pisarkova, R. Tokarsky, V. Khlebda, Ya. Anusevych, etc.). The research was carried out based on a survey conducted in 2018–2020 among 1,195 students of humanities majors from 8 Polish universities: Rzeszów (197 respondents), Łódź (197), Nicolaus Copernicus University in Toruń (166), Adam Mickiewicz University in Poznań (140), Wrocław (140), Silesian (128), Jagiellonian (117) universities and Maria Curie-Skłodowska University in Lublin (110). The material of the study was 20,782 units (13,201 for the description of a Pole and 7,581 for a Ukrainian) – lexemes, word combinations, established compounds of varying degrees of semantic fusion, sentences, short texts (for example, anecdotes) from 2,390 questionnaires, 1,195 of which were devoted to autostereotypes of Poles and 1,195 – heterostereotypical Ukrainians. The thesis confirms the practicality of using questionnaire data to identify language stereotypes among a socially homogeneous and quantitatively representative (at least 100 people from one community) group of respondents.

The psychological, sociological, and linguistic approaches to understanding the term "stereotype" were analyzed, and its semantic-formal interpretation was adopted as a set of subjectively determined ideas about the subject, which includes descriptive and evaluative features, as well as those that are the result of the reality interpretation within cognitive, social models. It was found that the stereotype is not limited to negative features as components of prejudice but contains an emotional characteristic and neutral, categorical features of the object, which form its image in the average native speaker's mind. The differences between the term "stereotype" and the terms "notion", "concept", and "prototype" common in cognitive ethnolinguistics are presented. The problem of categorization as a mechanism for organizing knowledge about non-speech reality is raised, which is most fully reflected in the maximum

definitions of words, including cognitive definitions and explanations of concepts. The classical (logical) and natural (prototypical) categorization theories are outlined. The essence of the word's open nature of the meaning is analyzed.

Student definitions and counterparts of *Polak* and *Ukrainiec* ethnonyms were studied; features of a "typical", "real", and "ideal" Pole and "objects" associated with representatives of the mentioned nationalities (in the broadest sense) are revealed; traits of Poles and Ukrainians are traced based on phraseological units and anecdotes. Based on *student definitions of words Polak and Ukrainiec* established the categorization of these ethnonyms: geographical, political, ethnic, cultural, social, self-identification, communicative-psychological, linguistic, and national. Based on student definitions with an autostereotypical approach, a Pole is a person who was born, lives in Poland, and has Polish origin and nationality, is a citizen of Poland, is a European, a Slav, a person who declares their belonging to the Polish people, feels a deep connection with Poland and identifies as a Pole, honors and cultivates Polish traditions and culture. The heterostereotypical perspective of student definitions shows that a Ukrainian is a person who was born, lives in Ukraine, is a neighbor of Poles, has Ukrainian citizenship and nationality, comes from Ukraine, is proud of origin, speaks the Ukrainian language, identifies with the Ukrainian people and expresses connection with Ukraine, is a patriot, declares patriotic attitude to Ukrainian traditions, culture, is attached to their homeland, is often a student in Poland. Correspondents of the ethnonyms *Polak* and *Ukrainiec* and their categorizations were identified: geographical, political, ethnic, cultural, social, self-identification, communicative-psychological, linguistic, and national. To denote a Pole, student youth mainly offer names: *cebulak, cebula, Polaczek - cebulaczek, Janusz i Grażyna, Seba, Karyna, Dżesika, Polonus, Polonia, brat, sąsiad, nosacz, sąsiad, patriota, orzeł, biało-czerwony, obywatel Polski, złodziej, rodak, nasz, swój, Lach, Lechita*. Among the student nominations of a Ukrainian, the most frequent are: *sąsiad, kijowianin, obcokrajowiec, cudzy, obywatel Ukrainy, banderowiec, upowiec, emigrant, uchodźca, pracownik, człowiek, mężczyzna, brat, Sasza, Rusin, Rusek, ruski, kozak, Słowianin, mieszkaniec Kresów, szoszon*.

Features of a "typical", "real", and "ideal" Pole and Ukrainian and features identified based on "subjects" characteristic of Poles and Ukrainians – associations, phraseological units, and anecdotes about Poles and Ukrainians create lexical-semantic groups ("aspects"), which reflect the way of interpreting a particular segment of non-verbal reality. In the images of the "typical", "real", and "ideal" Pole and Ukrainian, communicative and psychological, political, social, and cultural aspects and the aspect of "appearance" are distinguished. The stereotype of a "real" Pole and Ukrainian fluctuates between the image of "typical" and "ideal" representatives of the respective nationality. The stereotype of the "real" Pole through the prism of the revealed aspects correlates with the stereotypes of the "typical" and "ideal" representative. Still, the element of desirability and exemplarity dominates it. The stereotype of the "ideal" Pole is based on positive traits from the "typical" stereotype and is also in opposition to the negative characteristics of the "typical" Pole. In the light of the communicative and psychological aspect, the "real" Ukrainian corresponds more to the "typical" than the "ideal". Through the prism of social, political, cultural aspects and "appearance", the stereotype of a "real" Ukrainian more often gravitates towards ideas about an "ideal" representative because it contains more units – exponents of one trait, as well as markers of ideality and desirability (negative sentences, sentences with a component *powinien*). The model of the "ideal" representative of the Ukrainian nationality within communicative, psychological, political, cultural, and social aspects, and the "appearance" aspect is partially based on positive features from the image of a "typical" Ukrainian and contains some oppositional features to negative features from the "typical" variant.

The auto-stereotype of a Pole and the hetero-stereotype of a Ukrainian based on the names of the "objects" characteristic of them through the prism of political, social, cultural, culinary, everyday aspects and aspects of "appearance" and "material values" were revealed. In the students' linguistic picture of the world, the following are associated with a Pole (in descending order of the number of corresponding names fixations): emblem, white-red flag, sports suit, sandals with socks, package from the Biedronka chain of stores, mustache, big beer belly, Polish national dishes bigos and

zurek, dumplings, chop, pickles, broth, beer, vodka, Passat car. The hetero-stereotype of a Ukrainian in the collective consciousness of students is formed by the following associations: national dress, vyshyvanka, wreath, sports suit, brand clothes, fur, suitcase, shoulder bag, work clothes, sneakers, coral, Ukrainian borshch, varenyky, meat dumplings, sweets, Ukrainian candies, Korivka candies, halva, Roshen chocolate, lard, alcohol, vodka, blue-yellow flag, anthem, national emblem, Pole card.

Phrasematic units for the designation of a Pole refer to communicative-psychological, social, cultural, and political aspects, and units for the designation of a Ukrainian refer to culinary elements as well. According to the analysis of modern phraseological units, a Pole: knows how to learn from his mistakes and copes with his troubles, knows the Polish language, is brave, unstable in his views, open, humble, hospitable, miserly, a knight, and a nobleman. The vagueness and fluidity of the aspects that cause the overlapping of their peripheral zones are proven. A comparative analysis of self- and heterostereotypic representations makes it possible to find out that the same for a Pole and a Ukrainian are the ideas about them as residents, citizens, respectively, of Poland and Ukraine, patriots, Slavs, and Europeans. Traditional stereotypes were revealed for the two analyzed nationalities: a Pole is a Catholic, a nobleman, a knight, and a Ukrainian is an Orthodox, a Bandera and Ukrainian Insurgent Army supporter, and a Cossack. The perception of a Pole and a Ukrainian in the collective consciousness of Polish youth is associated with Russia; however, the respondents' comments testify to the fallacy and inconsistency of these associations. In the minds of Poland's student youth, a Ukrainian appears as a wage earner, a worker, a cheap labor force, as well as a student, friend, brother, ally, and colleague studying in Poland under the Erasmus academic mobility program. Students associate metaphors common in Polish linguistic culture with the Pole: *Janusz i Grażyna*, *Polaczek-cebulaczek*, *cebula*. The binary opposition "own - foreign" rooted in the mentality of Polish youth has been proven through the prism of which a Pole is defined as one's own, ours, and a Ukrainian as a foreigner, a stranger. With a hetero-stereotypical approach, the perception of a Ukrainian takes place in the light of the category "West-East" as a person from the East. Value orientations, with the help of which student youth outline representatives

of their and Ukrainian nationalities, have been traced. Thus, the following values are enshrined in the mentality of modern Polish youth: tolerance, honesty, pleasantness, politeness, sincerity, cheerfulness, friendliness, willingness to help, benevolence, the ability to take care of oneself, education, the desire to develop, culture, family, hard work, familiarity, and hospitality. Among the values of Polish youth are knowledge of the Polish language and history, care, and respect for history and culture, which, according to the respondents, should also characterize representatives of other nationalities. Based on the questionnaire, the correlation between the geographical location of the native speakers and the specificity of the stereotypes of Poles and Ukrainians as components of the student's linguistic picture of the world was traced. It was revealed that the geographical location of the Polish cities in relation to the border with Ukraine led to more frequent descriptions of the Ukrainian among the students of Lublin and Rzeszów as a neighbor, "shoshon", the names of sweets associated with Ukrainians (*cukierki «Krówki»*, *chałwa*, *słodycze*), feature "tendency to complain, grumble", "envy". The determination of self-stereotypical perceptions by the geographical factor will be revealed based on the names of dishes associated with Poles, which are characteristic of the cities where the respondents come from (onion pie from Lublin, St. Martin's bagel from Poznań, etc.).

The evolution of stereotypes is determined by social and political factors. According to the results of previous studies on the self-stereotype of a Pole in the 1990s and 2000s, the political and cultural aspects dominate, in the light of which a Pole is a patriot attached to culture, characterized by solidarity, is an idealist. Still, at the same time, a Pole is a smuggler, a trader. On the other hand, based on the 2018–2020 survey data, no stereotypical features of a Pole as an idealist, a person of solidarity, a smuggler, or a trader were found. In contrast to the previous one in 2009, modern research does not single out the hetero stereotype of a Ukrainian – a farmer, a trader, Ukrainian women as women of easy virtue, the Orange Revolution, and the President of Ukraine V. Yushchenko are not associated with a Ukrainian. The reconstruction of modern linguistic auto- and hetero-stereotypes of Poles and Ukrainians makes it possible to

trace the repurposing of student ideas towards communicative, psychological, and social aspects.

Key words: stereotype, linguistic picture of the world, comparative analysis, definition, categorization, semantics, phraseological unit, values, associations, questionnaire, Polish language, variant, mentality, collective linguistic consciousness.

LIST OF PUBLICATIONS BY THESIS TOPIC

Scientific works where the main scientific results of the thesis are published

1. Дика (Филипець) О. Стереотипні риси сучасного українця у свідомості молодих поляків (на матеріалі анкетної когнітивної дефініції). *Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур. Пам'яті ак. Л. Булаховського: збірник наукових праць*. Київ, 2018. Вип. 33. С. 24–34.

2. Филипець О. Автостеретипні риси поляка в анекдотах (на матеріалі анкетування студентської молоді Польщі). *Вісник Запорізького національного університету. Філологічні науки*. Запоріжжя, 2021. № 2. С. 134–142.

3. Филипець О. Способи категоризації етноніма поляк у «інтерпретаціях» студентів Сілезького університету. *Закарпатські філологічні студії*. Ужгород, 2020. № 14. (1). С. 42–48.

4. Филипець О. Стереотип поляка в сучасній польській фразематиці (на основі анкетування студентів польських вишів). *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Дрогобич, 2023. Т. 3. № 65. С. 181–188.

Scientific works certifying the approval of the thesis materials:

5. Филипець О. Автостеретип поляка і гетеростеретип українця у середовищі торунських студентів. *Z bliska i z daleka. Język polski w badaniach językoznawców lwowskich i toruńskich* / Pod red. M. Gębki-Wolak, A. Krawczuk, Toruń, 2019. S. 217–234.

6. Филипец О. Етностереотипні уявлення про поляка та українця серед студентів Жешівського університету (крізь призму асоціацій із предметами). *Zeszyt Naukowy Prac Ukrainoznawczych*. 2019. № 3. S. 155–165.

7. Филипец О. «Типовий» і «справжній» українець у мовній свідомості студентів Ягеллонського університету. *Полоністика у світлі традицій і викликів сучасності. Збірник праць з нагоди п'ятнадцятиліття кафедри польської філології Львівського національного університету імені Івана Франка* / За ред. І. Бундзи, А. Кравчук. Київ, 2021. С. 143–156.

8. Fyłypec O. Jak studenci nazywają Ukraińca i Polaka (na materiale danych ankietowych z ośmiu polskich uniwersytetów). *Słowo. Studia językoznawcze*. Rzeszów, 2020. № 11. S. 93–108.

9. Fyłypec O. Najnowszy stereotyp Ukraińca w środowisku studentów poznańskich i lubelskich. *Poznańskie Studia Polonistyczne. Seria Językoznawcza*. Poznań, 2020. T. 27. №1. S. 45–60.

10. Fyłypec O. Stereotypowe cechy «wzorcowego» Polaka i Ukraińca w kręgu wartości współczesnej młodzieży w Polsce. *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio N, Educatio Nova*. Lublin, 2021. T. 6. №1. S. 425–445.

11. Fyłypec O. Współczesny stereotyp Polaka i Ukraińca: wizja studentów łódzkich (na podstawie badań ankietowych). *Acta Universitatis Lodzensis. Kształcenie Polonistyczne Cudzoziemców*. Łódź, 2020. № 27. S. 111–131.